

ΣΤΑΥΡΟΥ ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ

Ο ΕΡΩΣ ΣΤΟΝ ΑΡΤΙΣΤΑ

Ἦ τέχνη ποῦ γονάτισα στὸν ἱερὸ βωμὸ σου
καὶ γνώρισα τὸν πόνο
καὶ τὴν ζωὴ τὴν ἔροισα γιὰ νάμει στοῦ Ναοῦ σου
σὲ κολασμένο δρόμο

Κυττάχτε τ' ὀρμητικὸ ποτάμι, ποῦ κυλάει
ἀδιάκοπα στὸν κάμπο, ἀνάμεσα ἀπὸ ἀγρίους
δάτους, ἢ μέσα ἀπὸ ἐρημόβια καὶ συγκινη-
τικὰ λουλούδια. — Ἔτσι ἡ ζωὴ τοῦ κόσμου—
αὐτ' εἶνε ἡ εἰκόνα τῆς ζωῆς μας— ἓνα τρε-
χούμενο ρέμμα κρύο καὶ δίχως οἶκτο, μὲ γύρω
τοῦ ὑπάρξεις ἄλλες σκληρὲς καὶ ἄλλες μελαγ-
χολικὲς καὶ εὐθικτές. — Μὰ τώρα ποῦς θὰ ἔρῃ
τὴν λογικὴν αἰτία; — Ὁ χεῖμαρρος δρ.οῖζει:
τ' ἀγκάθια καὶ τὰ σχοῖνα, καλοτυχίζει
τῆς ἀσχημὲς ὑπάρξεις, ἐνὼ σαρώνει ἀπὸνα τὰ
ἔρρημα καὶ φτωχικὰ λουλούδια— γιὰ ποῖαν
ἡθικὴν ἀνάγκη κανεῖς δὲν ξέρει. — Ἔτσι τὸ
θέλει: μιὰ ἀκοτανόγητ δικαιοκρίσια ἐκ τῶν
ἀνω. —

Μέσα λοιπὸν στὴν ἀσχημὴν αὐτὴν εἰκόνα
τῆς ζωῆς, μὲ τὴν εὐμένειαν ἐδῶ τῆς Τύχης,
κι' ἐκεῖ τὴν ἀνηλεότητα τῆς, μὲ τὴν ἀνισο-
διανομή τῆς χαρὰς καὶ τοῦ πόνου, ζῇ τὸ πεῖδ
ἀναξιοπαθνέον πλάσμα, ποῦ ἔχει νὰ δεῖξῃ
ἢ πολὺμορφῃ δημιουργία. — Εἶναι μιὰ ὑπαρ-
ξίς μὲ δυσεξήγητο προσωποῦ, ἓνα πλάσμα
παρὰπαισμένο ἕως ἐδῶ κάτω τίς οἶδε ἀπὸ
ποιὸν ἄλλο διαφοροτικὸν κόσμο, καὶ ποῦ μιὰ
καὶ ἐρέθηκε ἐδῶ, ζητάει νὰ μεταφυτέψῃ τὰ
λουλούδια τῆς ἐξωτικῆς του πατρίδας, σ' ἓνα
κόσμο πρόστυχο καὶ χέρσο. —

Φτωχὲ Ὀυτοπιστή— γιὰ σένα ὀνειροπόλε
καὶ ἀπόκληρε, μονάχα οἶκτο πρέπει νάχουν, —
τίποτε μπροστὰ σου δὲν εἶν' εὐνοϊκὸ ἐδῶ

κάτω. — Σὰν τὴν γλυκεῖα Ὀφηλία φέρνει
στοὺς ἄλλους ἀνθη, μὰ δίνοντάς τα, μένουνε
καρφωμένα γιὰ σένα στὸ στήθος σου, μονάχα
τὰ ἀγκάθια. — Εἶσαι ἡ αὐτοθυσία καὶ τὸ αἰ-
ῶνια ψυχαγωγικὸ τραγοῦδι, ὁ ἀνθρωπος σου
νεύει μὲ τὴν ἀχαριστία, τὴν παρανόησι, τὸν
χλευασμὸ, σὲ δικάζει στὴ μοναξιά καὶ στὴ
στέρησι, καὶ ὡς πάρθιο θέλος σου πετάει τὴν
πίερα, τὴν χλωμὴν αὐτὴ συντροφισσά σου. —
Νὰ ἡ μοῖρα σου Ἀρτίστα— καὶ τὴν ὑπομέ-
νει μεταφυσικῇ ζωτάρῃ στωϊκῇ. — Ἡ εὐγε-
νηκεῖά σου ὑπαρξίς γέννηκε ἀκόμη δῶ κάτω
σὰν μιὰ ἀποκάουφίς, ποῦ μὰς δείχνει πόσον
ὠχρὸς θὰ εἶναι ὁ κόσμος τῆς ἀγνωστῆς πα-
τρίδας σου, ἐνὼ μὲ τὸ ἀδικο πάθος σου κα-
τήνησες ἀκόμη καὶ ὁ ἐπίγειος διασυρμὲς τοῦ
φιλοδικαίου ἐκεῖ πάνω ὄντος, ἀν' ὅχι ἡ ἀπό-
δειξις τῆς ἀνυπαρξίας του. — Ἡ ζωὴ λοιπὸν
τοῦ Ἀρτίστα ἐδῶ κάτω εἶναι ἀθελκτὴ κι'
ἡ τύχη του σκληρὴ. — Ξέρει, ὅτι ἀπ' ἐδῶ εἶναι
ἓνας διαβάτης ξένος, ποῦ περνᾷ ἐξω ἀπὸ τὸ
τεῖχος τῆς ἐγκοσμίας ζωῆς, δίχως κάποιαν
ἐλπίδα εὐτυχίας ἀπ' αὐτὴν, ξένος ἀπὸ κάθε
χαρὰ, καὶ ποῦ διαισθανόμενος τὴν ἀποκλή-
ρωσιν τοῦ περνᾷ τῆς μέρες του σὰν νοσταλγὸς
ζητώντας ὅσο πεῖδ γρήγορα νὰ γυρίσῃ στὴν
ἀγνωστὴ καὶ μακρυνὴ του πατρίδα— καὶ (τὴ
κρίμα), τὸ περπωμένο πάντοτε στυγνὸ, θ' ἀ-
κολουθᾷ τὴν ὑπέροχην ὑπαρξί. —

Ἔστω— ζῆσε ἀδιαμαρτύρητα καθὼς ζῇς,
καὶ ὅποτε ὡ ζωτάρῃ μὲ τὴν φωτεινὴν σκέ-
ψιν, μὲ τὴν φλογερὴ καὶ ἀμνησίκακην καρδιά—
στὸ κάτω— κάτω κι' ὁ Πόνος ἔχει τὴν ὀμορ-
φιά του— κι' ἂν πονῇ, γνώριζε γιὰ παρηγο-
ριά σου, ὅτι σ' αὐτὸ τ' ἄχοδρι, ποῦ ξετοπί-
σθης ἀπὸ πλάνη, ὑπάρχουνε καὶ μερικοὶ, ποῦ

σὲ νοιώθουν καὶ σὲ συμπονοῦν. — "ὦ, ἂν ἡ μεγάλη κοινωνία, σὺ ἡ ἀχάριστη διαισθανόσανε κάπως αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο, καὶ παλλακίδα σὺ τοῦ θούρκου, εἶχες φῶς γιὰ νὰ ἰδῇς τί κόσμους λεπτοὺς καὶ ὑπέροχους ὑφαίνει μέσα τῆς ἡ χλωμῇ ἐκείνῃ ὑπαρξί, ποὺ περνάει διπλα σου σκεπτικῇ καὶ πρόωρα ρυτιδωμένῃ, καὶ ζῇ ἂν καὶ κοντά, μακριὰ σου ὁμῶς καὶ μονάχῃ, τότες τίς ἡμέρες τῆς θὰ τίς ἔκανες λιγώτερο πικρῆς, ὅχι πειὰ ἀπὸ οἶκτο, ἀλλὰ ἀπὸ ντροπῇ. —

Νὰ λοιπὸν, νὰ γιὰτι σὰς νοιώθω κι' ἐξηγάω τὸν Γολγοθὰ σὰς ὡ Δάντη ἐγώσθη καὶ χλευασμένη, καὶ σένα πούχες τὴν ἄκαχη καρδιά, τὴν παιδικὰ κι' αἰώνια ρωτειμένη, τριζάτυχε Μπετόθεν — γι' ἄλλου πλασμένου, σὰς ἐβγάλε τῆς Μοίρας τὸ ἀνάτι ἐκεῖ, ποὺ ζοῦν γιὰ τιμωρία ὅλοι οἱ εὐτελεῖς παρίαί, ποὺ κατάδικοι κι' ἔκτοπισμένοι ἀπὸ τίς ἄλλες κοινωνίες τῶν ἀναριθμητῶν κόσμων, ἐνωθήκανε καὶ φτείσανε μοιραία, ἐτούτῃ ἐδῶ τὴν πόρνη κοινωνία. — Καὶ ὁμῶς δὲν μνησικακεῖς ὁ ὑπέροχη ψυχῇ, μ' ἀφίνοντας τὸν κόσμο, τοῦ ἀφίνεις καὶ σὺ γιὰ ὅσα σούκαμε, τὴν σκέψι σου, τὰ ὁμόρφα λουλούδια τῆς ψυχῆς σου, τὸ φῶς, τὸ ἔργο σου. —

Καθὼς ἡ τέχνη τοῦ ζωγράφου, ἔτσι κι' ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου ἔχει τίς φωτισκιάσεις τῆς — καὶ ποῖος χειμῶνας δὲν ἔχει κάποιε ἑσπερία; — "Ἔτσι κι' ὁ ἄνθρωπος αὐτός, ποὺ ἔχει πειὰ πεθάνει ψυχικῶς, βλέπει ἐξαφνα σὲ μιὰ καμπὴ τοῦ δρόμου του, τὸ θαρρύνιο χρώμα τῆς ζωῆς του ν' ἀλλάξη — ὕστερα ἀπὸ τὸ λιποῦρε τῆς ἐρημιάς, εἶσκει ἐπὶ τέλους ἡ πονεμένη καρδιά τοῦ Ἀρτίστα μὲ τὸν πηλὸ τῆς ἀγάπης πρὸ παντὸς φτεισαμένη, μιὰν ὅσα καὶ μιὰ θρημὴ μαζὺ, ποὺ θὰ ἔξουρασθῇ καὶ θὰ μεταρσιωθῇ συγχρόνως — γιὰτι ὁ Ἔρως στὸν Ἀρτίστα εἶνε καὶ τὰ δυὸ αὐτὰ μαζὺ, σκιερὸ ἄλλος καὶ θρησκεία — Τὸν σκιάζει καὶ τὸν ἀνακουφίζει ἀπ' ἐνὸς ἀπὸ τῆς σκληρῆς ἀσχημίας τῆς ζωῆς, ἐνῷ συγχρόνως τὸν μυσταγωγεῖ πρὸς τὸ καλλιτεχνικὸ του Ἰδεῶδες, ποὺ τὸ αἰσθάνεται τώρα καὶ τὸ τραγουδαίει παθητικώτερα — Ἀλλάζει τώρα ὁ Ποιητής, ὁ ἄνθρωπος φαιδρύνεται, κάποιο μεῖδιωμα σφουγγίζει τὴν τραγικὴ του χλωμάδα, κι' ἡ μαύρε σκέψις, γιὰ λίγο ἔστω, τὸν ἀφίνουν. — Ὁ ἰδεαλιστικὸς Ἔρως (γιὰτι γι' αὐτὸν πρόκειται) ποὺ θὰ ξεκινῇ ἀπὸ μιὰν ὑπαρξὶ προικισμένη μὲ μιὰ ὁμορφὴ ματιά, ἡ μὲ τὸ δρο-

σερὸ τῆς μεῖδιωμα γιὰ νὰ διαχευεθῇ μέσα στὸν λεπτὸ κόσμο τοῦ καλλιτέχνη, θὰ γίνῃ ἐκεῖ μέσα στοιχεῖο ἀνεκτίμητο τόσο γιὰ τὸν ἄνθρωπο, ὅσο καὶ γιὰ τὸν τεχνίτη, — Ἀνθρωπιστῆς (ἔστω καὶ ἐφήμερος) γιὰ τὸν πρῶτον, ὁ Ἔρως γίνεταί Πηγάσος γιὰ τὸν δευτέρον — γιὰτι κι' ἂν ἀτυχῇ: ὁ ἄνθρωπος, ὁ Ἀρτίστας ἔχει πάντοτε νὰ κερδίσῃ. — Σ' αὐτὴ τὴν πυχῇ τῆς ἀνθρώπινης καρδιάς, θὰ ἔξουρασθῇ ὁ σκεπτικιστῆς, ὁ τόσο πειὰ κλυδωνισθεῖς ἀπὸ τὴν ἄγρια θάλασσα τῆς ζωῆς, ὁ ὄνειροπόλος θὰ δώσῃ θέσι στὸ ρεαλιστῆ, ἐνῷ ὁ πρῶτην νοσταλγὸς ἄλλου κόσμου θὰ κυτάξῃ τώρα πρόσχαρὰ τούτῃ τὴν ἐγκόσμια ζωῇ. — Τὸ «ἔλα φέμμα» ποὺ τοῦ λέει διαρκῶς ἡ μεταφυσικὴ τοῦ φύσις, παύει: τώρα καὶ δὲν τὸ ξανακούει γιὰ νὰ δοκιμάσῃ κι' αὐτὸς μερικὲς στιγμὲς θετικῆς εὐτυχίας. — Ἀλλ' ἄς δοῦμε τί εἶναι αὐτὸ τὸ αἶσθημα τοῦ ἰδεαλιστικοῦ ἔρωτος. — Ὅ, τι τὸν χαρακτηρίζει εἶναι ὁ καθαρὸς ὑποκειμενισμός, δίχως νάχῃ οἰκνῇ ὅποτε ἀντικειμενικὴν ἀπαίτησι. — Οἱ ἰδανικὲς ὑπάρξεις, ποὺ ἀγαποῦν πλατωνικά, δὲν ἐνδιαφέρονται παρὰ γιὰ τὸ δικὸ τους τὸ ὑποκειμενικὸ αἶσθημα, ἀδιαφοροῦν γιὰ τῆς διαθέσεις τοῦ ἀγαπωμένου ὄντος, ποὺ συμβαίνει ἐνίοτε νὰ τ' ἀγαποῦν δίχως καμμιὰ προσέγγισι σ' αὐτό, δίχως κανένα συγχρωτισμὸ (ὡς ὁ Δάντης μὲ τὴν Βεατρίκη), καὶ ὑπάρχουν μάλιστα περιπτώσεις, ποὺ ὁ ἰδεολόγος ἑρσότης δὲν γνωρίζεται καὶ, ἀλλὰ παραμένει ἀγνωστος ἀπὸ τὴν ὑπαρξί: ἐκείνη, ποὺ λατρεῖται. —

Ὅτι ὁ ἰδεαλιστικὸς ἔρως εἶναι αἶσθημα κατ' ἐξοχὴν μονομερές, συμβαίνει ἐκ τοῦ, ὅτι σ' αὐτὸν δὲν μπορεῖ ν' ἀνταποκριθῇ ἄλλο ἰσότιμο αἶσθημα μ' αὐτόν, γιὰτι γιὰ τοῦτο θὰ ἐχρειάζετο ὡς γεννήτωρ ἓνας ψυχικὸς κόσμος ἐξ ἴσου ἀγνός καὶ μεγάλος σὰν καὶ ἄνθρωπος τοῦ ἐρωτευμένου Ποιητοῦ, κόσμος, ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ ζητηθῇ μέσα στὴν ἐλαφρὰ καὶ νοθευμένη φύσι τῆς γυναικὸς. Ἔτσι: στὸν Βάγκνερ, ποὺ φιλοξενούμενος ἀπὸ τὸν Βέζεντοκ ἀγάπησε τὴν Ματθίλδη, τὸ αἰσθηματικὸ πάθος ἐκδηλώθηκε τόσο ἀτομικὰ στὴν ὑπέροχη ἐκείνῃ φυσιογνωμία, ὥστε ἐρημητικὰ κλεισμένο, δὲν ζήτησε νὰ ἐρχοθῇ ἐπὶ τῆς ζωντανῆς Ματθίλδης, ἀλλὰ πάνω στὴν φανταστικὴ καὶ πολυθέλητρο Ἰζόλδη, ποὺ ὁ ἐρωτοπληκτὸς Ἀρτίστας ἐδημιούργησε ἐν ἱεῶς μὲ τὴν χρυσάλλινη πνοὴ τῆς ἀθάνατης Τέχνης — ὁ ἰδεαλιστικὸς λοιπὸν ἔρωθς εἶναι καὶ θὰ μένῃ ὑποκειμενικὸς, γιὰτι εἶναι ἀδύνατο νὰ συμπεθεθῶν δυὸ ἐσωτερικοὶ κόσμοι ὅμοιοι σὲ ἑξῆς καὶ καὶ ψυ-

χι:κήν αγνότητα.—'Αδύνατος επομένως ή ψυχική ισότης μεταξὺ δύο ἀνομοίων φύσεων, καθὼς εἶναι ή τοῦ 'Αρτίστα καὶ τῆς ἐλαττωματικῆς γυναίκας, ὁ ἱδεαλιστικὸς "Ερως γιὰ τοῦτο μέλεις γεννηθῆ ἀπὸ τὴν μοιραία συνάντησι τῶν δύο ὑπάρξεων, παρασύρει τὸν ἐρωτευμένον 'Αρτίστα καὶ τὸν ἀπομινώνει σὰν ἐρημίτη μέσα στὸν δικό του αἰσθηματικὸ κόσμον, καὶ ὅπου σ' αὐτὴν τὴν γόησσα ὅσα καὶ καινούργια γι' αὐτὸν ψυχικὴ κατὰστασι, ὁ ἀνθρώπος γίνετ' αἰφνης λιγώτερο δυστυχῆς, ἐνῶ ὁ Καλλιτέχνης μεγαλύνεται.—Πόσο εὐγενικὸ καὶ μεγάλο εἶναι ἀληθεῖα αὐτὸ τὸ αἶσθημα—πέφτει σὰν δάσκαλον πάνω στὴς πληγὲς τοῦ ἀνθρώπου, καὶ σὰν νερὸ τῆς Κασταλλίας μεθάει τὴν ψυχὴ καὶ καθαίνει τὴν σκέψι. Τὴν ζωῇ, τὴν παληοζωῇ αὐτὴ τὴν σκληρὴ καὶ τὴν ἀδίκην, αἱ, τώρα θὰ τὴν ζήσῃ ὁ φτωχὸς αὐτός 'Αρτίστας ὅχι: σὰν πορτοφρονιτῆς τῆς πούταν πρῶτα, μὰ σὰν μικρὸ χαρούμενον παιδί!—

Πρὸς τί τώρα ὁ ἀνοικτεῖρμον ἐξονυχισμὸς τῆς ζωῆς μὲ τὸ σκληρὸ νυστέρι τῆς σκέψεως;—γιατί ή περιφρόνησις γιὰ τοῦτη τὴν ὑπαρξί, κι' ή μελαγχολικὴ νοσταλγία γιὰ κάποιαν ἄλλην ἀγνωστὴν; Φθάνει: ὡς ἐδῶ — φύγε πειὰ πεσομιστὴ φιλόσοφε, μέριασε Πόνε, ἄλλα χρένια γι' αὐτὸν, ἄλλες σκέψεις, ὁ "Ερως ξανανοίγει στὸν 'Αρτίστα μιὰν ἀγνωστὴ ὡς τώρα Nuova Vita.—'Ανθρωπιστῆς λοιπὸν γιὰ τὸν ἀνθρώπο, ὅστις κάτω ἀπὸ τὴν γοητεία του παύει νὰ θεωρῆται ἀπόκληρος, καὶ ξαναποχτᾷ τὰ δικαιώματά του στὴ ζωῇ, ἃς δοῦμε κατόπιν τὴν ἐπιρροή, ποῦ ἔχει στὸν ψυχικὸ καὶ πνευματικὸ κόσμον τοῦ δημιουργοῦ.

Τὸ ἱδανικὸ εἶτι καὶ ἂν ἀντιπροσωπεύει, ἐρχεται: ὡς ἐδῶ ἀπὸ μακρυνούς, ὀρίζοντας καὶ πέφτει σὰν μιὰ ἀνταύγεια τοῦ μεταφυσικοῦ κόσμου πάνω σὲ τοῦτον τὸν ρεαλιστικόν.—Αὐτὴ ή ἀχτίδα μὲ τὴν ὁποίαν ἐπικοινωνοῦν

φωτεινὰ δύο κόσμοι, ὅπως ὁῦποτε καὶ ἂν φτάνει ἔως ἐδῶ κάτω, εἶτε δηλ. ὡς ἱδανικὸ τέχνης, εἶτε ὡς ἱδανικὸ ἠρησκαίας, εἶτε ὡς ἐρωτικὸ συναίσθημα, γίνεται τρόπον τινα σὰν ἕνας ἀποκαλυπτῆς, ποῦ φανερώνει στὸν ἀνθρώπο τις ἀγνωστες ἀκόμη ὁμορφεῖς ἐνὸς ὑψηλοτέρου κόσμου, ἔλεπει τότε ἐκεῖνος μακρυὰ καὶ ἔξω ἀπὸ τὸν ἐγκόσμιον ὀρίζοντα μιὰν ἄλλη χτίσι, ποῦ τὴν φωτίζουν ἄλλα ἀστέρια καὶ ἄλλος ἥλιος, τὴν τρέφουν ἄλλα αἰσθήματα καὶ τὴν φτερώνουν ἄλλες σκέψεις. "Ὅταν μπροστὰ σὲ μιὰ τέτοιαν ἀποκάλυψι, ὁ ἐσωτερικὸς φτωχὸς κοσμος τοῦ ἀνθρώπου αἰσθάνεται τότε μοιραία τὴν ἐπίδρασι τῆς ἐξωκόσμιας ἐκείνης ὁμορφιάς, τὸ πνεῦμα φωτίζεται ἀπλετώτερα, ή ψυχὴ μεταρσιώνεται πάνω ἀπὸ κάθε ὕλικὸ ψεγάδι, καὶ σὲ διπλὸ αὐτὸ ἀνέδασμα ψυχῆς καὶ σκέψεως, ὁ ἀνθρώπος.—'Αρτίστας ἀνέρχεται ἐξομοιοῦμενος κι' αὐτὸς μὲ τὸν κόσμον τοῦ ἱδανικοῦ του—ὥστε ὁ "Ερως μεταναστεύει τὸν δημιουργόν.—'Αρτίστα σὲ ἄλλον ἐξώκοσμον περιβάλλον καὶ γι' αὐτὸ, εἶνε εὐνόητο, ὅτι: τὸ ἔργο του θὰ στηρίζεται πλέον σὲ ἄλλα πρότυπα καὶ θὰ κλείνῃ ἄλλον ἐσωτερισμό, θὰ ἔχῃ ἄρα τὴν θείαν ἐκείνη σφραγίδα τῆς μεγάλης τέχνης, ποῦ μόνη ἔρεει νὰ συγκινή καὶ νὰ μορφώνῃ, νὰ πλάθῃ ἄτομα καὶ νὰ δημιουργῇ κοινωνίες μὲ πόθους καὶ μὲ μάτια γυρισμένα ἔξω ἀπὸ τοῦ κόσμου τὰ ἐφήμερα.—'Αρα λοιπὸν ὡς συμπέρασμα ἔχομεν ὅτι ἀπὸ τὴν μοιραίαν στιγμὴ, ποῦ θὰ συλληφθῇ ὁ ἔρως, θὰ ἀναβλύσουν τότε νάματα πάνω στὰ ὁποῖα θὰ κυλισθῇ ἀλλάζοντας δρόμο, τὸ ἄχαρι πεπρωμένο τοῦ 'Αρτίστα—καὶ ὁ μὲν ἀνθρώπος ὁ χτυπημένος πρῶτα ἀπὸ τὴν ζωῇ καὶ ὁ ἀπόκληρος θ' ἀνακουφισθῇ, ἐνῶ ὁ δημιουργὸς, ὁ (Creator) θὰ ἐξευγενισθῇ καὶ θὰ ἀνέβῃ.—

ΣΤΑΥΡΟΣ ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ

